

MINISTRY OF CULTURE OF UZBEKISTAN
FERGANA REGIONAL BRANCH OF UZBEKISTAN
STATE INSTITUTE OF ART AND CULTURE

ORIENTAL ART AND CULTURE

ISSN 2181-063X

SCIENTIFIC
METHODICAL
JOURNAL

#8 / 2021

KOKAND

MINISTRY OF CULTURE OF UZBEKISTAN

FERGANA REGIONAL BRANCH OF UZBEKISTAN STATE INSTITUTE OF
ART AND CULTURE

ORIENTAL ART AND CULTURE

ISSN 2181-063X

SCIENTIFIC METHODOICAL JOURNAL
VOLUME 2 ISSUE 2 / SEPTEMBER 2021

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi Huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2021 yil 31 iyuldagi №303/6-sonli qaroriga asosan “Oriental Art and Culture” ilmiy-metodik elektron jurnali San’atshunoslik fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etiladigan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

KOKAND

Editor in chief

Usmonov Shamsiddin Yulchiboyevich
Professor

Executive Secretary

Turgunbaev Rashid Muxtorovich
MSE

Bosh muharrir

Usmonov Shamsiddin Yulchiboyevich
Professor

Mas’ul kotib

Turg’unboev Rashid Muxtorovich
MIT

Editorial board

S.Mannopov
National artist of Uzbekistan, Professor
I.Yuldashev
Doctor of Philology, Professor
M.Juraev
Honored Worker of Culture, Doctor of Philology, Professor
R.Maksudov
Doctor of technical sciences
M.Abdullayeva
Honored mentor of youth of Uzbekistan, Professor
R.Shukurov
Candidate of Philology, Associated Professor
R.Xolmatov
Candidate of Historical Sciences, Associated Professor
K.Yuldashev
Honored Artist
G.Xolikulova
Candidate of Art Sciences
A.Eminov
Candidate of pedagogical sciences, Associated Professor
T.Rashidov
Candidate of Art Sciences, Professor
E.Yuldashev
PhD of Art Sciences
O.Xasanov
PhD of Political Sciences
J.Mamatqosimov
PhD of Pedagogical Sciences
Sh.Imomnazarova
PhD of Philological Sciences

Tahririyat

S.Mannopov
O’zbekiston xalq artisti, professor
I.Yo’ldashev
Filologiya fanlari doktori, professor
M.Jo’raev
O’zbekistonda xizmat ko’rsatgan madaniyat xodimi, filologiya fanlari doktori, professor
R.Maksudov
Texnika fanlari doktori
M.Abdullaeva
O’zbekistonda xizmat ko’rsatgan yoshlar murabbiyi, professor
R.Shukurov
Filologiya fanlari nomzodi, dosent
R.Xolmatov
Tarix fanlari nomzodi, dosent
K.Yo’ldashev
O’zbekistonda xizmat ko’rsatgan san’at arbobi
G.Xoliqulova
San’atshunoslik fanlari nomzodi
A.Eminov
Pedagogika fanlari nomzodi, dosent
T.Rashidov
San’atshunoslik fanlari nomzodi, professor
E.Yuldashev
San’atshunoslik fanlari PhD
O.Xasanov
Siyosatshunoslik fanlari PhD
J.Mamatqosimov
Pedagogika fanlari PhD
Sh.Imomnazarova
Filologiya fanlari PhD

Ta’ischi

O’zbekiston davlat san’at va madaniyat institutining
Farg’ona mintaqaviy filiali

Table of Contents/Mundarija

Art and culture / San'at va madaniyat

1.	М.Е.Жангужина, Б.Акылбекова ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЕКТИРОВАНИИ ЭТНИЧЕСКОГО КОСТЮМА	6
2.	Aydos Jangabayevich Utepbergenov SAHNA NUTQI FANINI O'QITISHDA PEDAGOGIK YONDASHUVNING ANAMIYATI	12
3.	Gulshira Saparbayeva, Asilbek Qolqanatov OMMAVIY BAYRAMLARNI TASHKIL ETISHDA SSENARIYNAVISLIKNING O'RNI	16
4.	Манас Бекполатович Абдреймов ҚОРАҚАЛПОҚ КИНЕМАТОГРАФИЯСИДА ОВОЗ РЕЖИССЁРЛИГИ МУАММОЛАРИ	22
5.	Muslima Mansurovna Aliyeva O'ZBEK XALQ BALERINASI	26
6.	Муслима Мансуровна Алиева ЎЗБЕК МУСИҚАСИНИНГ МАҲАЛЛИЙ УСЛУБЛАРИ ВА УЛАРНИНГ МОҲИЯТИ	31
7.	Ajiniyaz Ayabergen o'g'li O'tepbergenov AKTYORLIK MAHORATINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	35
8.	U.Boltaboeva, Y.Xalilov TEATR SAN'ATINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	40
9.	Nozimaxon Mirzayeva MUG'ANNIYLAR ALISHER NAVOIYNING SHE'RIY TA'RIFIDA	49
10.	Эльчинбек Эркинович Юсупов ДОЛГИЙ ПУТЬ К ВЕРШИНЕ	58
11.	Қурбонова Мукамалхон АЁЛЛАР САНЪАТИ: КЕЧА ВА БУГУН	62
12.	Х.Умарова, М.Қурбонов К.С.СТАНИСЛАВСКИЙ ТАЪЛИМОТИДА АКТЁРНИНГ САҲНАВИЙ ТАРБИЯСИ	76
13.	У.Болтабоева БЎЛАЖАК АКТЁРЛАРНИ ТАРБИЯЛАШДА ПЕДАГОГИК ЁНДАШУВЛАР	88
14.	Сардор Шухратжонович Маннонов, Фазлиева Зебо Камарбековна ИБТИДОЙ ПАНТОМИМАЛАР: ЎЙИНЛАР ВА СЮЖЕТЛАР	99
15.	Инобат Махкамбаевна Иманкулова ЗАМОНАВИЙ СЦЕНОГРАФИЯ ТАРАҚҚИЁТИДА САҲНА ТЕХНИКА ВА ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ	106
16.	Карим Йулдашев РЕЖИССУРА ВА АКТЁРЛИК МАҲОРАТИ ФАНЛАРИНИ ИНАВАЦИОН ЎҚИТИШ	114
17.	Абдурашид Мадалиев ҚЎҒИРЧОҚ ТЕАТРИ ТАРИХИГА НАЗАР	125
18.	У.Болтабоева, Р.Дехқонов ҲАЁТИЙЛИК ВА ҲАҚҚОНИЙЛИК ДРАМАТИК АСАР, РЕЖИССУРА, АКТЁРЛИК МАҲОРАТИ АСОСИ	134
19.	Мийрбек Палуаниязов МУСИҚА НАЗАРИЯСИ ФАНИНИНГ МУСИҚА ТАЪЛИМИ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ	142

20.	Сабохат Чориевна Муратова ЎЗБЕК МИЛЛИЙ РАҚС САНЪАТИНИНГ КИЙИНИШ ЭЛЕМЕНТЛАРИГА ОИД ЭСТЕТИК ЖИХАТЛАР ТАВСИФИ	147
21.	Shohistaxon Ravshanjon qizi Rahmatova O‘ZBEKISTONDA BALETMEYSTERLIK SAN’ATINING SHAKLLANISHI	155
22.	Адхамжон Аҳмадович Рисқиев, Насиба Эркиновна Абрайкулова ЎЗБЕК ВА ТОЖИК ҚЎШИҚЧИЛИК САЪАТИ: АНЪАНА ВА НОВАТОРЛИК	162
23.	Г.Ходжаметова МУСИҚА НАЗАРИЯСИ ФАНИНИ МОДУЛЛИ ТИЗИМ АСОСИДА ЎҚИТИШНИ ҚЎЛЛАШ ТИЗИМИ ВА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИ	166
24.	Z.Abdunazarov HAMZA HAKIMZODA NIYOZIY DRAMATURGIYASI	170
Social sciences / Ijtimoiy-gumanitar		
25.	Dilnoza Murtazoyevna Qodirova YOSH OILALARDA OILAVIY MUNOSABATNING SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	179
26.	Dilafuz To‘ymurodovna Ismatova OILADAGI AJRIMLAR PSIXOLOGIK MUAMMOSI SIFATIDA	184
27.	Nodir Zayniddinovich Jumayev O‘QITUVCHI FAOLIYATIDA AGRESSIV HARAKATLARNING NAMOYON ETILISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	191
28.	Лайло Изатовна Тойирова ЭГИЗАКЛАРНИНГ ИЖТИМОИЙЛАШУВИДА НУТҚ БИЛАН БОҒЛИҚ ПСИХОЛОГИК МУАММОЛАР	196

OILADAGI AJRIMLAR PSIXOLOGIK MUAMMOSI SIFATIDA

Dilafuz To'ymurodovna Ismatova
general1188@mail.ru
Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya: ushbu maqolada oilalarda yuzaga kelayotgan ajrimlarning kelib chiqish sabablari va ularni bartaraf etishning psixologik omillar yuzasidan xorij hamda o'zbek psixologlarning yondashuvlari keltirib o'tilgan. Ajrimlarning yuzaga kelishi va uning oqibatlari psixologik faktorlar asosida ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ajralish, oilaviy modellar, huquqiy, iqtisodiy, reproduktiv, hissiy ajralish, g'azab va qo'rquv, emosiya

DIVORCE IN THE FAMILY AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM

Dilafuz Toymurodovna Ismatova
general1188@mail.ru
Bukhara State University

Abstract: This article presents the approaches of foreign and Uzbek psychologists on the causes of divorces in families and the psychological factors of their elimination. The occurrence of divorces and their consequences are based on psychological factors.

Keywords: divorce, family models, legal, economic, reproductive, emotional separation, anger and fear, emotion

Avvalambor har bir oilaning o'ziga xos va mos muammolari mavjud bo'lib bu muammolarni oiladagi shirin tashvishlar deb ataymiz. Mana shu shirin tashvishlarni ga'm g'ussali tashvishlarga aylantirishimiz biz va shu xonadon azolarning o'ziga bog'liq bo'lgan muammolaridir.

Orzu-istaklarimiz shunchlik ko'pki b'azida tilaklarimizning biz istaganday bo'la olmasligi bizning ichki xoxishlarimizga tasir etishi bilan tashqi hatti harakatimizda namoyon bo'laveradi. Ayniqsa biz nimadir xoxlayotgan yoki nimasidandir umidvor bo'layotgan shaxsdan natija ololmasak tashqi stimullarimizni namoyon etaveramiz vaholanki biz bilmaymizki har bir shaxsning o'z qarashi va dunyosi bor uni boricha qabul qilishimiz vaziyatni yumshatishi mumkin.

Ajralish muammosi zamonaviy oiladagi munosabatlar turining o'zgarishi bilan chambarchas bog'liq: yangi oilaviy modellar bu munosabatlarni buzishning o'ziga xos shakllarini keltirib chiqaradi. Agar an'anaviy nikohda ajrashish er-xotinning hayotini

qayta tashkil etishni talab qiladigan huquqiy, iqtisodiy va psixologik nuqtai nazardan munosabatlarning uzilishi deb tushunilsa, oilaviy munosabatlarning zamonaviy shakllari shuni ko'rsatadiki, ular tugaganidan keyin psixologik jihatlar ajralishning oqibatlarini nafaqat saqlanib qolmaydi, balki birinchi rejaga o'tadi.

Taniqli rus sotsiologi N.M.Rimashevskayaning fikricha, ajralish muammosi va oilaning taqdiri jamiyat hayotidagi burilish nuqtasida o'ta jiddiy ahamiyat kasb etmoqda. So'nggi yillarda mamlakatimizda bir vaqtning o'zida nikohlarning kamayishi bilan ajralishlar soni oshib bormoqda va qonuniy bo'lmagan tug'ilishlar to'liq bo'lmagan oilalar sonining ko'payishiga olib kelmoqda. Demograflarning hisob - kitoblariga ko'ra, erkaklar va ayollarning qariyb yarmi umr bo'yi nikohni buzishadi: o'rtacha har besh ro'yxatdan o'tgan nikohdan ikkitasi buziladi. Ajralishlarning 30% dan ko'prog'i 5 yildan kam bo'lgan yosh oilalarda sodir bo'ladi.¹

Frantsuz sotsiologi F.Priou oilaviy o'zgarishlarning Evropa deb ataladigan modelini tasvirlab berdi. Birinchidan, Evropa mamlakatlarida rasmiy nikohsiz yashayotgan oilalar soni sezilarli darajada oshdi. Ikkinchidan, ko'payib borayotgan juftliklar uchun rasmiy nikoh farzandli bo'lish uchun shart emas. Uchinchidan, turmush qurgan yoki munosabatlarni rasmiylashtirmasdan birga yashaydigan, bolali yoki bolasiz juftliklar zaiflashadi; ajralishlar va tanaffuslar soni sezilarli darajada oshib bormoqda. To'rtinchidan, ketma-ket bir necha kasaba uyushmalariga kiradigan erkaklar va ayollar soni ortib bormoqda.

Rossiyadagi vaziyat ancha murakkab. Bir tomondan, oxirgi turmush qurishning yo'qligi va erta nikohlar an'anaviy oilaviy modelning mavjudligi haqida gapiradi, lekin boshqa tomondan, erta ajralishlar va tez-tez qayta uylanishlar uni Evropaga yaqinlashtiradi. Rus sotsiologlarining (S.I.Goloda, A.A.Avdeev va boshqalar) fikricha, bizda oilaning parallel ravishda bir necha xil turlari mavjud: patriarxal, yoki an'anaviy, bolalar markazli yoki zamonaviy, oilaviy yoki postmodern. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Rossiyani Evropa mamlakatlari bilan solishtirish mumkin, bu erda, chet ellik tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, bugungi oila "yaxshi do'stlarning nikohi" bo'lib, ular birgalikda hayotni tartibga solish va bolalar tarbiyasi uchun birlashgan. Bu modelda bola ko'proq oila qurish maqsadi sifatida emas, balki huquq va majburiyatlari bilan sherik sifatida qabul qilinadi. Bu holda nikohning buzilishi oila taraqqiyotining faqat bir bosqichidir.

An'anaga ko'ra, Rossiyada ajralish muammosi oilaviy muammolarni turli bosqichlarida o'rgangan sotsiologlar va demograflar tomonidan tahlil qilingan. Afsuski, Rossiyada ajralishning haqiqiy psixologik tadqiqotlari yo'q.

Ajralish, qoida tariqasida, bir martalik hodisa emas va o'ziga xos rivojlanish tarixiga ega. 90-yillarning oxirida o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra. XX asr.

¹ Психология семейных отношений с основами семейного консультирования ред. Е. Г. Силяева М.: Издательский центр «Академия», 2002.

V.V.Solodnikov, ajralishdan oldingi vaziyatda, er -xotinlar oila va nikoh maslahatidan emas, balki qarindoshlari va do'stlaridan yordam so'rashadi: onasi - 75,8%, do'stlari - 51,8%, otasi - 39,2%, shuningdek advokatlar - 10,2%, psixologlar va shifokorlar - 4,9%. Do'stlar va ota-onalardan qo'llab-quvvatlash va hamdardlikni kutib, ajrashishdan oldingi vaziyatga tushib qolgan odam ko'pincha chalkash, hayotiy qadriyatlarni yo'qotadi. U qanday maslahat oladi: 66,9% - xohlaganingizcha qiling; 40% - ajrashish; 14,7% - "bolalarning manfaatlarini hisobga oling, alohida yashang, vaziyat haqida o'ylang"; 21,6% - "xatti -harakatingizni o'zgartiring". Do'stlar va xotinlarning onalari ajrashish qarorini ma'qullashlari mumkin. Do'stlar do'stini "qutqaradi", onalar esa qizini qutqarishga harakat qilishadi.

Tadqiqotchilar ajrashish sabablarini aniqlaydilar:

- ayollarning iqtisodiy mustaqilligi va ijtimoiy tengligini mustahkamlash;
- oilani shaxsiy baxtga, birinchi navbatda o'zaro nikohli muhabbatga, sevgi uchun tanlangan sherigiga qo'yiladigan talablarni kuchaytirishga yo'naltirish;
- sheriklardan birida burch hissi kam rivojlangan;
- sevgi tasodifiy munosabatlar uchun qurbon qilingan taqdirda, oilaning buzilishi.

Ajralish birdaniga sodir bo'lmaydi. U, qoida tariqasida, oilada keskin yoki ziddiyatli munosabatlar davridan oldin keladi. Ajralish oilaviy munosabatlardan qoniqish darajasini aks ettiradi. Rossiyalik-amerikalik sotsiologlar guruhi o'tkazgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 45 foizi (706 kishidan) va 22 foizi (696 kishidan) erkaklar ajralish haqida o'ylashadi. Er va xotinning ajrashish haqidagi fikrlari yosh bilan bog'liq. Ayniqsa, ular tez -tez 30-39 yoshda paydo bo'ladi va 20-29 yoshda ular bu haqda eng kam tashvishlanadilar.²

Ajralish niyati ta'lim darajasi va moddiy daromad bilan bog'liq emas. Shu bilan birga, yosh sxemasi mavjud. Ko'pincha 12 dan 21 yoshgacha turmush qurgan er -xotinlar ajralish haqida o'ylashadi, shuningdek 6 yildan 11 yilgacha turmush qurgan ayollar, 6 yildan kam turmush qurgan erkaklar, odatda, ajralish haqida qayg'urmaydi. (N.Rimashevskaya va boshqalar, 1999) ...

Agar yoshlikda farovonlik va samimiy baxtdan umidlar katta bo'lsa, unda har qanday jiddiy nizolar ajralish haqidagi fikrlarga olib kelishi mumkin. Oilaviy hayotdagi erta umidsizlik, ehtimol, tug'ilishning erta yoshi bilan bog'liq: Rossiyada barcha ayollarning 60-90 foizi nikohni qayd qilib, 25 yoshga to'lguncha o'z reproduktiv rejalarini amalga oshiradi. Bolalarning muammolari, iqtisodiy qiyinchiliklar va kerakli sherik haqida to'liq tasavvurning yo'qligi tufayli erta nikohlar barqaror emas, bu oxir -oqibat 25 yoshda rivojlanadi (S. Golod, 1996).

Zamonaviy jamiyatda ajralish muammosining psixoterapevtik tushunchasi quyidagi bayonotda ifodalanadi: "... So'nggi 40-50 yil ichida nikoh patologiyasi xayolparast fantaziya bilan bog'liq: nikohda ikkita" men "bitta mavjudotga aylanadi.

² Голод СИ. Современная семья: Плюрализм моделей // Социологические исследования. – 1996. – № 3, 4.

va "biz" ga aylanamiz. Bu individual ehtiyojlarning kuchli bostirilishiga olib kelganini tasavvur qilish mumkin. Ko'pincha er va xotin hech qachon individual bo'lmagan holda ota va onaning vazifalarini bajargan. Nikohning muqaddasligi haqidagi diniy tuyg'u bug'langanda va individual bo'lish istagi paydo bo'lganda, ajralish shunday qullik zanjirlaridan qutulishning bir usuli bo'lib qoldi, bu erda ikkalasi simbiyotik birlashmaning bir qismi bo'lish uchun hech kimga o'xshamaydilar. nikoh

Nikohning muqaddasligi haqidagi xayolparast g'oya o'z kuchini yo'qotganda, yolg'iz mustaqil hayot nikoh qulligiga qarama-qarshilikka aylandi. Er yoki xotin ketganda yoki ulardan biri o'z joniga qasd qilganida yoki ular yashashni davom ettirganlarida, chuqur va ehtiyotkorlik bilan yashiringan achchiqlikda yashab, nikoh buzildi. Hamma bunday izolyatsiya ijtimoiy va madaniy jihatdan maqbul ekanligini ko'rganida, odamlarga ajralish yo'li bilan individualizatsiya masalasini hal qilish osonlashdi »(K. Uitaker, 1998).

Erkak va ayol har ikki tomondan oilaviy afsonalarga ega bo'lgan oilani tashkil qiladi. Oila ular bilan uzoq vaqt yashaydi va ba'zida faqat ajrashish yoki oiladagi keskin nizo paytida haqiqiy kelishmovchiliklar ortida nima turganini tushunish zarurati tug'iladi.

Amerikalik psixolog Maslou ajrashish jarayonining dialektik modelini taklif qildi, u etti bosqichni va uning ishtirokchilariga yordam berishning tegishli terapevtik usullarini o'z ichiga oladi.

"Hissiy ajralish" - oilaviy hayotdagi illuziyalarni yo'q qilish, norozilik hissi, er - xotinning ajralishi, qo'rquv va umidsizlik, sherikni boshqarishga urinishlar, tortishuvlar, muammolardan qochish istagi. Bu bosqichda er -xotinning terapiyasi yoki guruh terapiyasida ishtirok etish maqsadga muvofiqdir.

Ajralishdan oldin o'ylash va umidsizlik vaqti. Bu davr og'riq va umidsizlik, g'azab va qo'rquv, qarama-qarshi his-tuyg'ular va harakatlar, tez -tez zarba, bo'shliq hissi va betartiblik bilan kechadi. Kognitiv-xulq-atvor darajasida mavjud vaziyatni inkor etish, jismoniy va hissiy chekinish xarakterlidir. Hamma narsani yana yaxshi his qilish, sevgini qaytarish, do'stlar, oila a'zolari, cherkovdan yordam olish uchun urinishlar qilinmoqda. Ushbu bosqichda terapevt har ikkala sherik uchun nikoh terapiyasini, ajralish terapiyasini yoki guruh terapiyasining bir turini taklif qilishi mumkin. Qonuniy ajralish - munosabatlardagi tanaffusni rasmiy ravishda rasmiylashtirish. Bu bosqich nafaqat sud ishlarini yuritish bilan, balki sheriklarning oilaviy munosabatlarida ko'p sonli shaxslarning ishtiroki bilan bog'liq. Emotsional darajada, turmush o'rtog'i yoki ulardan birida ruhiy tushkunlik, izolyatsiya va xatti - harakatlar tortishuvlar, o'z joniga qasd qilish urinishlari, tahdidlar va muzokaralar istagi bilan kechishi mumkin. Terapevtik aralashuv butun oila uchun ham, har bir inson uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Ajralish paytida va qonuniy nizolar paytida, tashlab ketilgan turmush o'rtog'i o'zini rahm-shafqat, nochorlik, umidsizlik va g'azabni boshdan kechiradi. O'z vaqtida advokat yoki vositachining maslahati, u ham ijtimoiy ishchi bo'lishi mumkin, oilaga mulkiy va ijtimoiy huquqlarini (imtiyozlarini) saqlab qolishga yordam beradi. Ajralishning bu bosqichida bolalar ayniqsa psixologik yordamga muhtoj.

Iqtisodiy ajralish er-xotinning har birida tartibsizlikni, zo'ravonlik g'azabini yoki qayg'uni keltirib chiqarishi mumkin ("Hayot buzilgan, pulning nima ahamiyati bor"). Terapevtik hamrohlik kattalar va guruh uchun individual bo'lishi mumkin - bolalar uchun.

Ota-ona va vasiylik o'rtasidagi muvozanatni saqlash. Tashlab ketilgan turmush o'rtog'i yolg'izlikni, yengillikni boshdan kechiradi, do'stlari va qarindoshlaridan maslahat so'raydi. Uy bekalari o'zlarini yangi his qilib, muammolarni hal qila olmaslikdan qo'rqib, ishga qaytishga majbur bo'ladilar.

O'z-o'zini tadqiq qilish va ajralishdan keyin muvozanatga qaytish vaqti. Bu davrning asosiy muammosi - yolg'izlik va unga hamroh bo'lgan qarama-qarshi tuyg'ular: qat'iyatsizlik, nekbinlik, pushaymonlik, qayg'u, qiziqish, hayajon. Xulq-atvor yangi yo'nalishga ega bo'ladi: yangi do'stlarni qidirish boshlanadi, faollik paydo bo'ladi, bolalar uchun yangi turmush tarzi va kundalik tartib barqarorlashadi, barcha oila a'zolari uchun yangi majburiyatlar shakllanadi. Bu vaqtda kattalar oila a'zolari va bolalar uchun individual terapiya, yolg'izlar uchun guruh terapiyasi mumkin.

Psixologik ajralish - hissiy darajada - harakat qilishga tayyorlik, o'ziga ishonch, energiya, o'zini qadrlash, mustaqillik va avtonomiya. Kognitiv-xulq-atvor to'g'risida - yangi identifikatsiyaning sintezi va psixologik ajralishning tugashi; sevgi va uzoq muddatli munosabatlarga tayyorlik uchun yangi narsalarni qidirish. Terapevtik yordam bolalar va kattalar uchun ota-ona, oilaviy, guruhli terapiya ko'rinishida mumkin.

Ajralish hayotiy muhim voqea sifatida

Ko'p odamlar ajrashganda ijtimoiy muhitda kutilmaganda salbiy reaksiyalarni boshdan kechirishadi. Kelajakda, bu allaqachon keskin vaziyatni keskin yomonlashishiga olib kelishi mumkin. Do'stlar va oilaning qo'llab-quvvatlashi va tushunishi ajralishning oqibatlarini ancha yengillashtiradi.

Ko'p odamlar uchun ajralish tanish ijtimoiy munosabatlarning aniq yo'qolishi bilan birga keladi. Dastlabki hamdardlik va yordamdan so'ng, yaqinlar bilan aloqalar tez-tez zaiflashadi va hayotning odatdagi tartibi asta-sekin buziladi. Ajralish jarayonida yaxshi tanishlar yo'qoladi, sobiq turmush o'rtog'ining qarindoshlari ketadi, ko'pchilik oila a'zolari bilan munosabatlar murakkablashadi.

Nikoh paytida, do'stlari, qiz do'stlari bilan deyarli mustaqil munosabatlarini saqlamaganlar, ajralishdan keyin chuqur hissiy inqirozlar bo'lishi mumkin. Ijtimoiy munosabatlarning yo'qolishi yolg'izlik tuyg'usini keltirib chiqaradi, bu esa o'z

navbatida muammolar va nizolarning keskin o'sishiga olib kelishi mumkin. Qarindoshlar bilan muammolar va qiyinchiliklar

Nikoh buzilganda, sobiq turmush o'rtoqlar, ayniqsa, yaqinlarining yordami va qo'llab-quvvatlashiga muhtoj.

Qarindoshlik tarmog'i - an'anaviy xavfsizlik tizimi bo'lib, u inqirozli vaziyatlarda psixologik yordam va amaliy yordam ko'rsatishi kutilmoqda. Oila a'zolarining birligi va ularning bir-birlariga bo'lgan mas'uliyati tez va samarali yordam berishi mumkin, bu ko'pincha kundalik munosabatlarning bir qismiga aylanadi. Xafa bo'lgan odam qarindoshlaridan hissiy himoyani topadi, kerakli maslahatlarni oladi, ular bilan moliyaviy qiyinchiliklarini hal qiladi.

Biroq, ijtimoiy mavqeining o'zgarishi va ijtimoiy rollarning qayta taqsimlanishi, shuningdek, hissiy mojarolar va ko'p tomonlama qaramlik sharoitida oilaviy rishtalar nazorat qiluvchi, me'yoriy tartibga soluvchi va cheklovchi bo'lishi mumkinligi isbotlangan. Agar ularning muammolarini hal qilishga, kundalik hayotning tuzilishini o'zgartirishga, hayotda yangi ko'rsatmalarni topishga urinishlar qarindoshlarning umidlari va qadriyatlariga mos kelmasa, ular sanktsiyalar va bosimlarga duch keladilar.

Deyarli barcha ota-onalar, ajrashganlarida, o'z farzandlarini muvaffaqiyatsizlikda tushunmaydilar, tanqid qilmaydilar, tanqid qilmaydilar yoki to'g'ridan-to'g'ri ayblamaydilar. Qarindoshlar, ko'pincha er-xotin uchun halokatli bo'lgan aniq qarama-qarshiliklarga qaramay, ajralish istagini injiqlik sifatida qabul qilishadi. Ularning aralashuvi ajralish jarayonining qo'shimcha yukiga aylanadi va uni, ayniqsa, ayol uchun murakkablashtiradi.

Ularning qarindoshlaridan boshqa ishonchli munosabatlari bo'lmaganlar, ajralish oqibatlarini bartaraf etishda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelishadi. Do'stlar va tanishlar keng doiraga ega bo'lsalar, bu qiyin vaziyatdan chiqish osonroq bo'ladi.

20-asrning so'nggi o'n yilliklarida turmush qurayotgan odamlar o'rtasidagi munosabatlarning tabiati o'zgardi. Rossiyadagi siyosiy va iqtisodiy o'zgarishlar jamoatchilik fikri birgalikda va oilada yashashning turli modellariga sodiq bo'lib qolishiga yordam berdi; bir yoki ikkita sherikning qayta turmush qurishi tufayli yanada murakkab oilaviy tuzilmani shakllantirish mumkin bo'ldi. Shunga qaramay, ajrashish holati mijozning hayotida bir martalik xarakterga ega bo'lmagan, lekin nisbatan uzoq vaqt davomida rivojlanib boradigan muhim va o'tkir tajribadir

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Голод СИ. Современная семья: Плюрализм моделей // Социологические исследования. – 1996. – № 3, 4.
2. Саймон Р. Один к одному: Беседы с создателями семейной терапии. – М., 1996.

3. Шморина Е. В. О методах консультативной работы в ситуации развода // Психология зрелости и старения. – 2000. – № 2.

4. Тойирова Л. И. ПСИХОДИАГНОСТИЧЕСКИЙ ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ДВОЙНЫХ ПАР БЛИЗНЕЦОВ //Теория и практика современной науки. – 2018. – №. 5. – С. 1113-1115.

5. Тойирова Ш. И., Тойирова Л. И. Психологическая роль геронтологии в республике Узбекистан //Инклюзивное образование и психолого-педагогическое сопровождение лиц с ОВЗ и инвалидов: от раннего возраста до профессиональной подготовки. Региональные практики и модели. – 2020. – С. 202-205.

6. Ш.Тойирова, Бухоро давлат университети Ўзбек оилаларда эгизак фарзандларни тарбиялашдаги ўзига хос психологик муаммолар Научно-методический журнал «Искусство и культура Востока» - (2) I / 2020 ISSN 2181-063X <http://oac.dsmi-qf.uz>

7. Тойирова Л. И., Тойирова Ш. И. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДРОСТКОВ-БЛИЗНЕЦОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЕ //негізі» атты халықаралық білім беру онлайн-конференциясының материалдары.–. – 2019. – С. 113.

8. Тойирова Л. И., Абдуганиева Д. А. ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: С УЧЕТОМ ВОЗРАСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ //Перспективные этапы развития научных исследований: теория и практика. – 2019. – С. 21-23.

9. Тойирова Л. Эгизаклар ривожланиш босқичларидаги ўзига хос психологик хусусиятлар //Oriental Art and Culture. – 2020. – №. I (2).

10. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 06, 2020 ISSN: INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL PROPERTIES OF THE WORLD Toyirova Laylo Izatovna, Nazarov Azamat Sattorovich

11. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 06, 2020 ISSN: 1475-7192 PSYCHODIAGNOSTICS OF DISTINGUISHING TWINS FROM EACH OTHER Toyirova Shakhlo Izatovna, Bakhriyeva Nargiza Axmedovna